

СУТНІСТЬ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

студентка Ткаченко О.В.

В умовах посилення економічної кризи все більшої актуальності набуває проблема зростання обсягів тіньової економіки. Оцінки масштабів тіньової економіки в Україні коливаються у межах від 40 до 65% ВВП. Для порівняння: обсяги тіньової економіки у Словацькій Республіці, Польщі, Чеській Республіці та Естонії оцінюються на рівні 5-13%, у Казахстані - 34,3%, Латвії - 35,3%, Болгарії - 36,2%, Росії - 41,6% ВВП.

Під «тіньовою економікою» розуміють економічну діяльність, яка не відображається в обліку та звітності суб'єктів підприємницької діяльності, а також не враховується і не контролюється державними органами, і (або) спрямована на отримання неконтрольованого державою доходу шляхом порушення чинного законодавства, та від якої держава не одержує податкових надходжень.

Тіньовий сектор економіки характеризується більшою гнучкістю та динамічністю, ніж легальний. Він насичує ринок товарами і послугами, збільшує доходи частини населення, посилює конкурентну боротьбу, стримуючи на певний час соціальні дестабілізаційні процеси в суспільстві. Внаслідок існування тіньової економіки зменшуються доходи бюджету, зростає зовнішній і внутрішній борг, зменшується інвестиційна привабливість держави, втрачаються можливості активної участі у глобалізаційних процесах.

Основними негативними наслідками впливу тіньової економіки на розвиток усіх сторін суспільного життя держави є:

- непрозорий і несправедливий розподіл національного доходу;
- криміналізація суспільства та недовіра до органів державної влади;
- дискримінація суб'єктів господарської діяльності;
- скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів;
- нелегальний експорт капіталів і зменшення обсягів інвестицій в економіку, залежність від закордонних позик;
- втрата промислового та інтелектуального потенціалу нації.

Також можна виділити низку факторів, які пояснюють такі значні обсяги тіньової економіки:

- високі податки і нерівномірність податкового навантаження;
- недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього;
- повільні й непрозорі приватизаційні процеси;
- втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання;
- корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Для подолання тіньового сектору держава має якнайшвидше створити умови для розвитку підприємництва (особливо малого та середнього бізнесу), усунути обмеження щодо нього. Іншим важливим напрямком є стимулювання виробничої діяльності, відновлення і забезпечення ефективного функціонування виробничого потенціалу на основі національних і зарубіжних інвестиційних ресурсів.

Поступового зменшення вимагає чисельність державних структур, що здійснюють контроль за розвитком підприємництва, для недопущення дублювання деяких контрольних функцій. Необхідно чітко визначити і законодавчо затвердити функції державних структур, для попередження незаконних дій як з боку цих структур в цілому, та і їх окремих працівників.

Для детінізації економіки необхідно забезпечити особисту фінансову відповідальність керівників і головних бухгалтерів державних і недержавних підприємств за незаконне, нецільове і неефективне використання коштів. Посилення вимагає фінансовий контроль за діяльністю структур, де існує висока ймовірність фінансово-економічних шахрайств.

Загалом тіньова економіка чинить деструктивний вплив на національне господарство, сповільнюючи надходження коштів до бюджету і погіршуючи інвестиційну привабливість вітчизняної економіки. Вирішення проблеми можливе лише за узгодження дій державного керівництва і підприємницького сектору. Шляхом підвищення рівня підприємницької культури та кваліфікованості державних управлінських і правоохоронних органів, що здійснюють нагляд за економікою, можна досягти ефективного соціального партнерства в інтересах вітчизняної економіки.

Науковий керівник: асистент Абрамчук М.Ю.